

 İrfan Tatlı

Analizin Mesajı

- Ukrayna'ya yönelik başlattığı işgal girişimi, Rusya'yı göç veren bir kaynak ülke konumuna getirmiştir.
- Kremlin için Ukrayna savaşı, sahada verilen on binlerce askeri kayıp yanı sıra ülkeyi terk eden 1 milyona yakın Rus vatandaşı ile daha da derin bir krize dönüşmüştür.

Rusya'nın Savaş Göçü

2022 Yılındaki Ukrayna İşgalinin Rus Toplumuna Etkisi

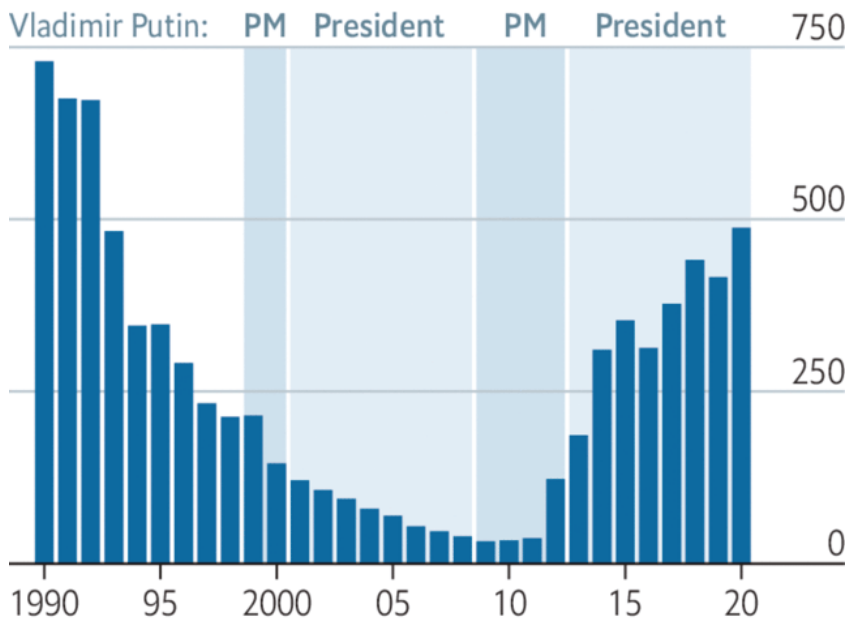
Kremlin yönetiminin, jeopolitik ve jeostratejik çekincelerini gerekçe göstererek 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik başlattığı işgal girişimi, Rusya'yı göç veren bir kaynak ülke konumuna getirmiştir. Savaşın sonucu ne olursa olsun, Kremlin hükümetinin kaybetmiş olacağı en büyük göstergelerinden biri milyonlarca insanın ülkelerine olan güvenlerinin ve umutlarının tükenmeye başlaması sebebiyle Rusya'yı terk etmek için yollar aradığı ve 1 milyona yakın insanın ülkeyi terk etmiş olduğu gerçeğidir.

Rusya'nın, 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik başlattığı işgal operasyonunun ardından yüz binlerce Rus vatandaşı çeşitli sebeplerle ülkesini terk etmiştir. Yaklaşık 1 milyon Rus vatandaşının Kafkasya ve İskandinavya coğrafyası üzerinden çevre ülkelere göçü, Rusya'nın göç veren bir kaynak ülke konumuna geldiğine ilişkin tartışmaları da gündeme getirmiştir. 300 binden fazla Rus vatandaşının savaşın başladığı 2022 yılının Şubat ayından Mart ayının ortasına kadar ülkeyi terk ettiği tahmin edilirken, bu sayı Ağustos ayının sonunda 500 bine ulaşmıştır. Ekim ayı itibarıyla 400 binin üze-

rindeki siyasi mülteci, ekonomik göçmen ve vicdani retçinin de ülkeyi terk etmesiyle birlikte Ukrayna-Rusya savaşı sonrasında 1 milyona yakın Rus vatandaşı ülkeyi terk etmiş durumdadır. Savaşın uzaması ve Rusya'nın bölgeye ek askeri birlikler göndermek için kısmi seferberlik ilan etmesinin ardından bu sayının daha da artacağı belirtilmektedir. Ortaya çıkan bu göç dalgası, Rusya için beklenmedik bir hareketlilik olurken, Ukrayna-Rusya savaşının Rusya bakımından etkilerinin anlaşılması için de oldukça önemlidir.

Göç Dalgaları ve Göç Hareketinin Nedenleri

Ukrayna-Rusya savaşı ile birlikte ortaya çıkan göç hareketliliği farklı göç dalgaları olarak ele alınabilir. Örneğin; savaşın başlamasının ardından Putin'e ve Ukrayna-Rusya savaşına muhalif olan elitler, siyasiler ve diğer kesimlerden birçok insan ülkeyi terk etmiştir. Savaşın devam ettiği günlerde Batı ambargolarına ve yaptırımlarına maruz kalan Rusya, ekonomik olarak sancılı bir sürece girmiş ve bu durum da insanların ülkeyi terk etmesine sebep olmuştur. Son olarak, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ilan ettiği kısmi seferberlik sonrası yüz binlerce kişi Rusya'yı terk ederek başta komşu ülkeler olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine ve Türkiye'ye göç etmişlerdir. Göç eden bu nüfusun, göç ettikleri ülkelerdeki kalış süreleri ve bu ülkelere yerleşmek ile ilgili tahayyülleri konusunda henüz detaylı ve açık veriler olmasa da kesin olan şey, Ukrayna-Rusya savaşından sonra, Rusya'nın dünyadaki en fazla göç veren ülkelerden biri konumuna geldiğidir. Bu yer değiştirme hareketliliğinin bir diğer göstergesi de Ukrayna'daki savaşın şiddeti artmaya devam ederken, her geçen gün daha fazla Rusya vatandaşının Putin rejiminden kaçma eğilimi gösterdiğidir. Bu göç eğiliminin çeşitli nedenleri bulunmaktadır.

Görsel: Rusya'dan Göç [1990-2020], The Economist, 2022.

Putin'in ilan ettiği kısmi seferberlik sonrası yüz binlerce kişi Rusya'yı terk ederek başta komşu ülkeler olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine ve Türkiye'ye göç etti.

Ukrayna halkına karşı baslatılan savaş, siyasi ve ekonomik çıktıları sebebiyle, orta ve üst sınıfın yeniden bir göç eğilimi göstermesine neden olmuştur.

Birinci Dalga: Seçkin Kesim ve Muhalifler

Putin rejimine muhalif olarak bilinen elitlerden, sanatçılardan, siyasilerden, gazetecilerden ve diğer muhalif kesimlerden oluşan “ilk dalga” göçmenleri, Kremlin’in, halk üzerindeki baskısına muhalefet etmeleri ve Ukrayna’ya karşı baslatılan savaşa karşı olmaları sebebiyle ülkeyi derhal terk etmek veya siyasi zulüm riskini göze almak arasında kaldıklarını bildikleri için Rusya’ya terk eden ilk kesim olmuştur. Bu “ilk dalga” göçü, Rusya’nın Ukrayna’ya işgal girişimine başlamasının hemen ardından gerçekleşmiştir.¹ Zira, Mart ayında Rusya’da yürürlüğe sokulan kanun gereği “yalan haber” yaymak 15 yıla varan hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Sadece 2022 yılının Mayıs ayında 2 binden fazla kişi ordu ile ilgili yalan haber yaydıkları gerekçesiyle suçlanmıştır.² Suçlananlar arasında siyasetçiler, dansçılar, aktör ve aktrisler de bulunmaktadır. Savaşın hemen başında Rusya’ya terk eden bu kitlenin temel motivasyonları, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalardan, savaşla birlikte daha da belirginleşen ekonomik daralmadan ve otoriter rejimin baskıcı uygulamalarından kurtulabilmektir. Bu sebeplerin yanı sıra, Ukrayna halkı ile akraba topluluklar olmaları ve dini, tarihi ve kültürel bağların oldukça güçlü olması, bu kesimi savaşın gerekliliğini sorgulamaya itmiştir. Tüm bunlar göz önüne alındığında ilk göç dalgasının sebepleri daha iyi anlaşılabilir.

İkinci Dalga: Orta ve Üst Sınıf

“İkinci dalga” göçmenleri ise ülkeyi terk etmek için daha fazla zamana ihtiyaç duyan insanların oluşturduğu bir kitledir. Bu kitle içerisinde, çocuğunun eğitim yılını tamamlamasını bekleyenler, iş insanları ve işlerini yoluna koyması gereken insanlar gibi gruplar bulunmaktadır.³ Şüphesiz, bu esneklik birçok kişinin sahip olamadığı bir durumdur. İkinci göç dalgasını oluşturan kitleler genellikle orta ve üst sınıf insanlardan oluşmaktadır. Dünyaca ünlü birçok Rus milyoner ve iş insanı da bu göç dalgasıyla ülkeyi terk edenler arasındadır.⁴ Bu göç dalgasının 2022 yılının Temmuz ayı civarında başladığı söylenebilir.

Aslında, orta ve üst sınıfın göç hareketliliği Rusya için yeni bir olgu değildir. Vladimir Putin’in ilk defa başkan olduğu 2000 yılından 2019 yılına kadar 1.6 milyon ile 2 milyon arasında Rus vatandaşının ülkeden göç ettiği bilinmektedir.⁵ Bu göç hareketliliği sürekli artan bir eğri çizmemiştir. Rusya’nın ekonomik ve siyasi olarak daha istikrarlı olduğu dönemlerde, Rus vatandaşlarının göç eğiliminin düştüğü söylenebilir. Ancak 2012 yılında, Putin’in protestolar ve usulsüzlük iddiaları gölgesinde gerçekleşen seçimlerde yeniden başkan olarak seçilmesi ve yönetim biçimini giderek otoriter bir anlayışa dönüştürmesi sonrasında göç grafiği yeniden yükselişe geçmiştir.⁶ Göç eden bu kesim de yine çoğunlukla orta ve üst sınıf insanlardan oluşmaktaydı. Dolayısıyla, giderek otoriterleşen bir yönetim altında, akraba bir halk olarak görülen Ukrayna halkına karşı baslatılan savaş, siyasi ve ekonomik çıktıları sebebiyle, orta ve üst sınıfın yeniden bir göç eğilimi göstermesine neden olmuştur.

Bilgi

Sadece 2022 yılının Mayıs ayında 2 binden fazla kişi ordu ile ilgili yalan haber yaydıkları gerekçesiyle suçlandı.

Üçüncü Dalga: Seferberlik İlanının Etkisi

Üçüncü ve şu an için son göç dalgası da Putin'in 21 Eylül 2022 tarihinde ilan ettiği kısmi seferberliğin ardından, seferberlik kapsamında yer alan erkeklerin ve aile üyelerinin ülkeyi terk etmesiyle başlamıştır. Bu süreçte, sınır kapılarında kilometrelerce uzayan araç kuyrukları oluşmuş, uçak biletlerinin fiyatları ise astronomik rakamlara ulaşmıştır.⁷ Seferberlik ilanından sonraki birkaç gün içerisinde, 27 Eylül itibarıyla, 300 binden fazla Rus vatandaşının ülkeyi terk ettiği bildirilmiştir. Bu sayı, Ekim ayıyla birlikte 400 bini aşarken⁸, seferberlik ilanından bugüne kadar 700 bine yakın insanın ülkeyi terk ettiğine dair tahminler bulunmaktadır.

Görsel: Gürcistan'da aktivistler Rusya'dan gelen yoğun göçü ve Putin'i protesto ediyor. 28 Eylül 2022, AFP

Ülkesini terk eden Rus vatandaşları, Kazakistan, Finlandiya, Gürcistan gibi komşu ülkeler başta olmak üzere Avrupa ülkelerine ve Türkiye'ye göç etmişlerdir. Almanya ve Polonya gibi Avrupa ülkeleri milyonlarca Ukraynalı mülteciye ev sahipliği yapmaktadırlar. Ancak bu ülkeler Ruslar için bir göç destinasyonu değildir. Türkiye, Gürcistan ve Ermenistan ise Rusya'dan kaçan Rusların ilk duraklarındandır. Örneğin, Gürcistan 60 binden fazla Rus vatandaşının seferberlik ilanından sonra ülkeye giriş yaptığını bildirmiştir. Türkiye hem Ukraynalı mültecileri hem de Rusya'dan göç eden Rus vatandaşlarını kabul etmiştir. Bu bakımdan Türkiye, diğer ülkelere göre daha farklı bir konumdadır. Yaklaşık olarak 35 bin Ukraynalıyı ağırlayan Türkiye, 50 bin civarında da Rus vatandaşını ağırlamaktadır.

Putin tarafından imzalanan bir kararname ile seferberlikten kaçmak, savaş sırasında firar etmek ve gönüllü olarak Ukrayna birliklerine teslim olmak gibi suçlara 15 yıla kadar hapis cezası getirildiği duyurulmuştur.¹⁰

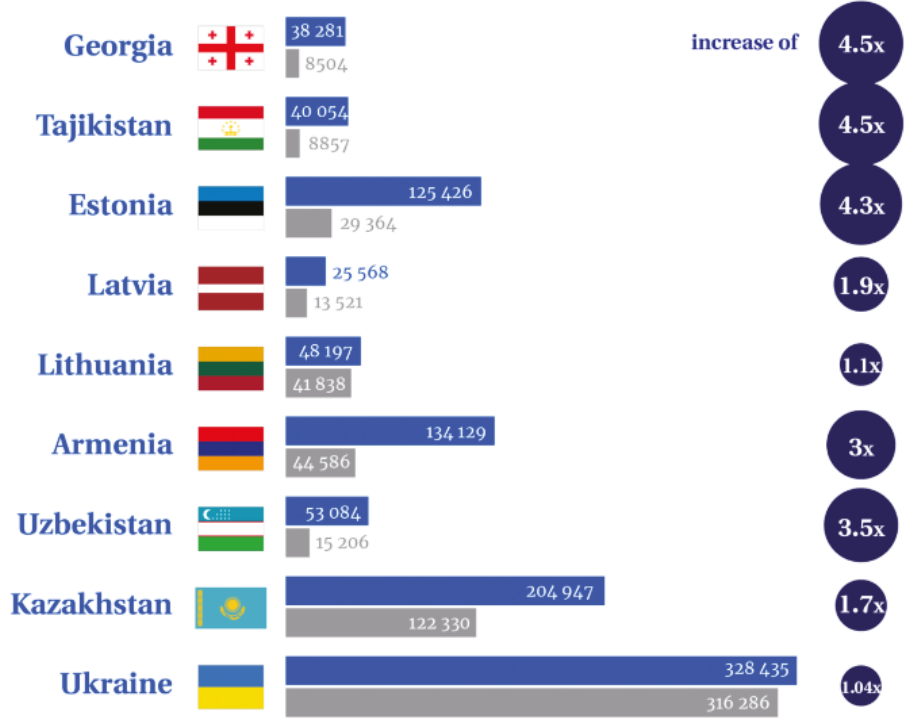
Bugüne kadar 700 bine yakın insanın Rusya'ya terk ettiğine ilişkin tahminler bulunmaktadır.

Özellikle Ermenistan, Gürcistan ve Türkiye Rusya'yı terk etmek zorunda kalan göçmenlerle başa çıkmaktadır.

Russian Departures Abroad

January-March 2022 vs. the same period of 2021

Görsel: Rusya'dan göç edilen başlıca ülkeler [Ocak-Mart 2022], The Moscow Times, 2022

Polonya ve Almanya, milyonlarca çaresiz Ukraynalı mülteciyi ağırlayan Avrupa ülkeleri arasında yer almaktadır. Ancak özellikle Ermenistan, Gürcistan ve Türkiye, başka bir mülteci türüyle, Rusya'dan kaçan Ruslara da ev sahipliği yapmaktadır. 24 Şubat'ta başlayan Ukrayna'nın işgalinden beri, on binlerce Rus büyük bir hızla evlerini terk etti ve vizesiz seyahat edebildikleri ülkelere kaçtı.¹¹ Rus halkının ülkeyi terk etme eğilimine dair bu göç dalgası, aslında giderek yükselmekte olan bir göç trendini büyük ölçüde hızlandırmaktadır.¹²

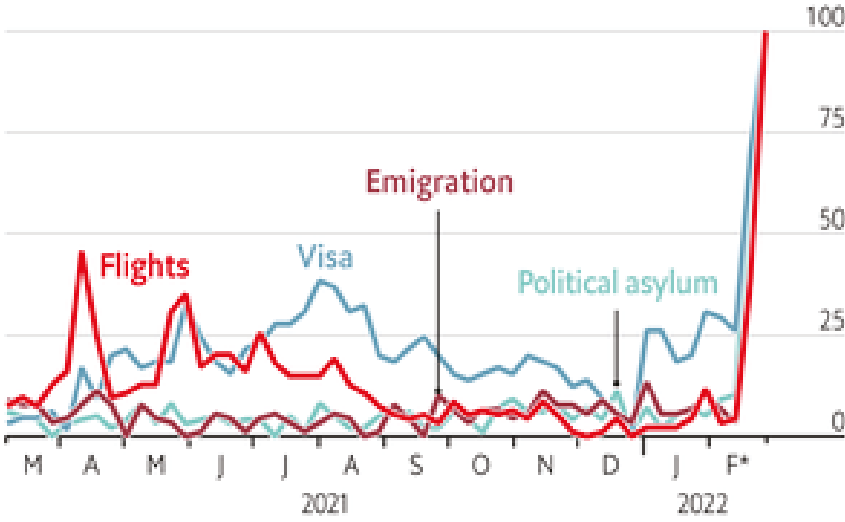
Savaş, Rusların İnternet Aramalarını Değiştirdi

Bir Rus anket şirketi olan Levada Centre tarafından 17-21 Şubat 2022 tarihleri arasında, yani Ukrayna işgalinin başlamasından sadece bir hafta önce, Rusya'da yapılan bir ankette 18-24 yaş arasındaki Rusların %43'ünün ülkeyi temelli olarak terk etmek istediği belirtilmiştir. Ülkeyi terk etmek isteyenlerin %44'ünün birinci sebebi ise ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik durumdur. Bu anketten bir hafta sonra başlayan Ukrayna-Rusya savaşı ve sonrasında Batı tarafından Rusya'ya yönelik başlatılan ağır yaptırımlar ve ambargolar sebebiyle ekonomik olarak ağır bir darbe alan Rusya, her ne kadar doğal gaz kuzuyla durumu dengelemeye çalışsa da iç siyasetindeki olumsuz ekonomik durum algısını düzeltmemektedir. Söz konusu savaşla birlikte başlayan yaptırım ve ambargolar, savaşın gerekliliğinin sorgulanması ve seferberlik ilanı gibi sebeplerle daha da gerginleşen Ruslar, ülkeyi terk etme eğilimi

göstermektedir. Bu eğilim, Rus vatandaşlarının internet aramalarında da oldukça net bir şekilde görülmektedir. Google Trendler aracılığıyla elde edilen veriler, Rusya'daki internet kullanıcılarının "göç", "vize", "siyasi sığınma", "uçuş" gibi kelimeleri arama oranlarının belirgin şekilde arttığını göstermektedir. "Uçuş" kelimesinin aranma oranı 20-27 Şubat tarihleri arasında, bir önceki haftaya göre 9 kat artarken, ülkeden nasıl göç edilebileceğine dair aramaların ise en az 16 kat arttığı belirtilmektedir.¹³

Rusya'nın Google Arama Yoğunluğu

En üst nokta: 100

Görsel: Rusya'da Uçuş, Vize, Göç, Siyasi Sığınma etiketlerindeki Google Aramalarının Yükselişi, The Economist, 2022

Göç edenlerin büyük bir kısmının genç ve iyi eğitilmiş insanlar olduğu göz önüne alındığında, Ukrayna'ya yönelik başlatılan işgal girişiminin Rusya aleyhine büyük bir beyin göçüne sebep olduğu da söylenebilir. Örneğin; tahminlere göre 50 binin üzerinde Rus bilgi teknolojisi uzmanı da ülkeyi terk etmiş durumdadır. Bu durum, siber alandaki etkinliğiyle bilinen Rusya için büyük kayıplardan biridir.¹⁴

Sonuç

Kremlin yönetiminin, jeopolitik ve jeostratejik çekincelerini gerekçe göstererek 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik başlattığı işgal girişimi, Rusya'yı göç veren bir kaynak ülke konumuna getirmiştir. Savaşın bu denli uzun süreceğini planlamayan Kremlin için Ukrayna savaşı, sahada verilen on binlerce askeri kaybın yanı sıra ülkeyi terk eden 1 milyona yakın Rus vatandaşı ile daha da derin bir krize dönüşmüştür. Ukrayna-Rusya savaşından öncede birtakım ekonomik problemlerle boğuşan Rus halkı, savaşla beraber ağırlaşan ekonomik şartlar ve oldukça gergin bir hal alan siyasi ortam sebebiyle ülkelerini terk etmektedir. Bu durum, bir ülke için üzerine düşünülmesi gereken önemli bir husustur. Savaşın başında, kısa süre içerisinde "kukla" Ukrayna hükümetini evirerek sınırına dayanan "tehdidi" bertaraf etmek isteyen Rusya için sahadaki durum kağıt üzerinde yapılan planlar gibi olmamıştır.

Google Trendler aracılığıyla elde edilen veriler, "göç", "vize", "siyasi sığınma", "uçuş" gibi kelimeleri arama oranlarının belirgin şekilde arttığını göstermektedir.

Savaşın, yalnızca Ukrayna halkını değil, Rus halkını da tehdit ettiği görülmektedir.

Neredeyse bir senedir devam eden savaş, Rusya'yı hem ekonomik olarak hem de psikolojik olarak oldukça yıpratmıştır. Putin'in "büyük" Rusya hayali ve çarlık dönemlerine olan özlemi, Ukrayna'da, Rusya için beklenmedik bir Batı destekli Ukrayna direnişiyle karşılaşmıştır. Bunun bir sonucu olarak, Rusya'nın Ukrayna "sınavında" henüz bir "başarı" sağlayamadığı gözlemlenmektedir. Bu durum, tüm dünyada hissedilen ekonomik ve siyasi sonuçlara sebep olmasının yanı sıra Rusya'da büyük bir göç hareketinin başlamasına sebep olmuştur. Ülkelerini terk eden Rus vatandaşlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Savaşın daha ne kadar devam edeceğini ve sonucunun ne olacağını tahmin etmek oldukça güç olsa da Putin hükümetinin hem iç siyasette hem de dış siyasette güç kaybettiği açıktır. İtme-çekme dengesi bağlamında bakıldığında, göç alan ülke bir cazibe merkezi olarak görülürken, siyasi istikrarsızlık, çatışma ortamı ve ekonomik daralma gibi sebepler ülkelerin göç vermesine neden olmaktadır. Rusya'daki bu göç dalgalarının bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Savaşın sonucu ne olursa olsun, Kremlin hükümetinin kaybetmiş olacağının en büyük göstergelerinden biri de milyonlarca insanın ülkelerine olan güvenlerinin ve umutlarının tükenmeye başlaması sebebiyle Rusya'yı terk etmek için yollar aradığı ve 1 milyona yakın insanın ülkeyi terk etmiş olduğu gerçeğidir. Savaşın başlamasıyla birlikte yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında, Ukrayna ve Rusya arasındaki bu savaşın, yalnızca Ukrayna halkını değil, Rus halkını da tehdit ettiği görülmektedir.

Uzun vadede
Türkiye'nin
bölgedeki
varlığının
sonuçlarını
dikkate alacak bir
siyasi stratejiye
ihtiyaç var.

SON NOTLAR

- ¹ Karen Gilchrist. "A second wave of Russians is fleeing Putin's regime". CNBC, 14 Temmuz 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ² "Video shows defiant Russian audience chanting 'fuck the war' at St Petersburg concert". Business Insider, 23 Mayıs 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ³ Karen Gilchrist. "A second wave of Russians is fleeing Putin's regime". CNBC, 14 Temmuz 2022. Erişim: 01 Kasım 2022.
- ⁴ "Russia is 'hemorrhaging' millionaires". CNN Business, 14 Haziran 2022. Erişim: 1 Kasım 2022
- ⁵ "How the war in Ukraine is accelerating Russia's brain drain" The Economist, 25 Mart 2022. Erişim: 01 Kasım 2022.
- ⁶ "How the war in Ukraine is accelerating Russia's brain drain" The Economist, 25 Mart 2022. Erişim: 01 Kasım 2022.
- ⁷ "As masses flee Russia to avoid conscription, European neighbours grapple with whether to let them in". CBC News, 27 Eylül 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ⁸ "Putin's Mobilization Backfires as 370,000 Flee Russia in Two Weeks". Newsweek, 10 Nisan 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ⁹ "Factbox: Where have Russians been fleeing to since mobilisation began?" Reuters, 06 Ekim 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ¹⁰ Karl Ritter. "Putin orders partial military call-up, sparking protests". AP News, 22 Eylül 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ¹¹ "Factbox: Where have Russians been fleeing to since mobilisation began?" Reuters, 06 Ekim 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ¹² Nariman Gizitdinov ve Helena Bedwell. "More Russians Flee Than Join Putin's Army After War Call-Up" Bloomberg, 04 Ekim 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ¹³ "Russians are trying to flee Putin's chaos" The Economist, 04 Mart 2022. Erişim: 01 Kasım 2022
- ¹⁴ Todd Prince. "A Nail In The Coffin: Tech Workers Are Fleeing Russia And The Impact Will Last For Years". RFERL, 06 Nisan 2022. Erişim: 01 Kasım 2022

İrfan Tatlı
Siyaset Bilimci

1994 yılında Bilecik'te doğdu. 2017 yılında Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Siyasal Bilimler bölümünden mezun oldu. Lisans tezinde Kolonizasyon dönemi sonrasında Afrika'daki sınırların güncel çatışmalar üzerindeki etkisini Somali örneği üzerine inceledi. Yüksek lisans öğrenimini 2022 yılında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde Arap Ayaklanmaları ötesinde Sudan'da 2018 yılında gerçekleşen protesto hareketi üzerine yazdığı tezi ile tamamladı. Türk Kızılay bünyesinde mültecilere yönelik projelerde görev aldı. Halihazırda İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı bünyesinde araştırmacı olarak görev almaktadır.

Bir
insanı kurtaran,
bütün insanlığı
kurtarmış gibidir.

Analiz | Kasım 2022 | No. 6

Birim Sorumlusu
Av. İbrahim Ergin

Genel Yayın Yönetmeni
Süleyman Kurt

Editör
Selim Vatandaş

Son Okuma
Beyza Nur Katar

Tasarım
Bilimon